Krajowa Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ Solidarność

BEZPIECZEŃSTWO W SZKOLE

Praktyczne przykłady dla nauczycieli

O PORADNIKU

W trosce o bezpieczeństwo nauczycieli i uczniów Krajowa Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” przygotowała praktyczny poradnik pokazujący, jak reagować w najczęstszych sytuacjach zagrożenia w szkole. Materiał łączy perspektywę nauczyciela z oceną prawną: wskazuje, jakie działania można i należy podjąć, gdzie przebiegają granice interwencji oraz czego nauczyciel nie powinien robić. Każdy przykład obejmuje konkretny stan faktyczny, problem prawny, zalecany sposób postępowania, ocenę prawną i podstawę prawną. Bezpieczeństwo uczniów nie może być osiągane przez przerzucenie na nauczyciela obowiązku samotnej konfrontacji z agresorem ani przez wymaganie działań należących do policji lub innych służb.

Stan prawny: 16 października 2026 r.

Przykład 1. Nóż w plecaku ucznia

STAN FAKTYCZNY

Podczas przerwy uczeń informuje nauczyciela, że kolega ma w plecaku nóż. Wskazany uczeń zachowuje się spokojnie. Przedmiot nie jest widoczny. Uczeń zaprzecza i odmawia pokazania zawartości plecaka.

Problem prawny

Czy nauczyciel może samodzielnie otworzyć i przeszukać plecak ucznia?

Jak powinien postąpić nauczyciel

1. Powiadom dyrektora i zapewnij obecność drugiego pracownika, jeżeli nie zwiększa to ryzyka.
2. Spokojnie poproś ucznia o dobrowolne okazanie zawartości; uczeń sam wyjmuje rzeczy.
3. Przy odmowie i wiarygodnym podejrzeniu nie przeprowadzaj własnego przeszukania. Odseparuj innych uczniów i wezwij policję.
4. Jeżeli pojawi się bezpośrednie zagrożenie, oddal klasę i dzwoń pod 112.

Czego nauczyciel nie powinien robić

Nie otwieraj plecaka, nie przeszukuj kieszeni lub odzieży, nie żądaj hasła do telefonu i nie wymuszaj okazania groźbą kary.

Ocena prawna

Nauczyciel ani dyrektor nie mają ogólnego ustawowego uprawnienia do przeszukania ucznia lub jego rzeczy. Dobrowolne okazanie nie jest przeszukaniem, jeżeli zgoda jest rzeczywista.

WNIOSEK DLA NAUCZYCIELA

Możesz poprosić ucznia, aby sam pokazał zawartość. Nie możesz przeprowadzić „rewizji szkolnej”. Przy odmowie i poważnym podejrzeniu zabezpiecz osoby i wezwij policję.

Podstawa prawna: art. 219 § 1 i art. 220 § 1 k.p.k. (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 490)

Przykład 2. Uczeń wyjmuje nóż podczas lekcji

STAN FAKTYCZNY

Uczeń wyjmuje nóż i grozi innej osobie. Droga do drzwi jest wolna, ale sytuacja jest dynamiczna.

Problem prawny

Czy nauczyciel powinien próbować odebrać przedmiot?

Jak powinien postąpić nauczyciel

1. Nie podchodź i zachowaj dystans.
2. Jeżeli droga jest bezpieczna, krótko poleć klasie wyjście w kierunku przeciwnym do zagrożenia. Nie każ zabierać rzeczy.
3. W bezpiecznym miejscu zadzwoń pod 112. Podaj adres, piętro, salę, opis osoby i przedmiotu.
4. Nie wracaj do sali. Wykonuj polecenia służb.

Czego nauczyciel nie powinien robić

Nie próbuj odebrać noża, nie wysyłaj ucznia do sekretariatu, nie polecaj innym uczniom pilnowania sprawcy i nie wracaj po rzeczy.

Ocena prawna

Obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa nie oznacza, że nauczyciel ma samodzielnie obezwładniać osobę z niebezpiecznym przedmiotem. W pierwszej kolejności należy odsunąć uczniów od zagrożenia i wezwać właściwe służby.

WNIOSEK DLA NAUCZYCIELA

Oddal klasę i wezwij służby. Konfrontacja nie jest zwykłym obowiązkiem nauczyciela.

Podstawa prawna: art. 68 ust. 1 pkt 6 Prawa oświatowego (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 820); § 2 rozporządzenia w sprawie BHP w szkołach i placówkach (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1604); art. 207 § 1–2 k.p. (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 1245)

Przykład 3. Uczeń przewraca meble i rusza w stronę nauczyciela

STAN FAKTYCZNY

Uczeń krzyczy, rzuca krzesłem i zbliża się do nauczyciela. Nie widać niebezpiecznego przedmiotu.

Problem prawny

Kiedy nauczyciel może użyć siły fizycznej?

Jak powinien postąpić nauczyciel

1. Zwiększ dystans i nie blokuj bezpiecznej drogi odejścia.
2. Usuń pozostałych uczniów i wezwij drugiego pracownika oraz dyrektora.
3. Przy bezpośrednim zagrożeniu życia lub zdrowia dzwoń pod 112.
4. Jeżeli trwa bezpośredni bezprawny zamach, możesz podjąć działanie konieczne do jego odparcia; zaprzestań natychmiast po ustaniu zagrożenia.

Czego nauczyciel nie powinien robić

Nie używaj siły jako kary, środka wychowawczego ani sposobu wymuszenia posłuszeństwa.

Ocena prawna

Dopuszczalność działania fizycznego wynika z ogólnych przesłanek obrony koniecznej albo stanu wyższej konieczności, nie z samego art. 63 KN.

WNIOSEK DLA NAUCZYCIELA

Najpierw dystans, ewakuacja i pomoc. Siła jest wyjątkiem związanym z bezpośrednim zagrożeniem, a nie narzędziem dyscypliny.

Podstawa prawna: art. 25 § 1 i art. 26 § 1 k.k. (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 383 ze zm.); art. 207 § 1–2 k.p. (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 1245)

Przykład 4. Dobrowolne okazanie plecaka i nieznana substancja

STAN FAKTYCZNY

Uczeń zgadza się pokazać plecak. Podczas wyjmowania rzeczy pojawia się woreczek z nieznaną substancją.

Problem prawny

Czy nauczyciel powinien zabezpieczyć substancję własnoręcznie?

Jak powinien postąpić nauczyciel

1. Przerwij dalsze wyjmowanie rzeczy i odsuń osoby postronne.
2. Nie dotykaj substancji. Powiadom dyrektora i policję.
3. Jeżeli stan ucznia budzi obawę o zdrowie, wezwij 112.
4. Zapisz, kto był obecny, co dokładnie zauważono i jakie działania podjęto. Używaj określenia „nieznana substancja”.

Czego nauczyciel nie powinien robić

Nie otwieraj, nie wąchaj, nie przesypuj, nie wykonuj prywatnych zdjęć i nie przeprowadzaj własnego testu.

Ocena prawna

Szkoła powinna zabezpieczyć miejsce i osoby, a dalsze czynności pozostawić policji. W razie zagrożenia zdrowotnego pierwszeństwo ma wezwanie pomocy medycznej.

WNIOSEK DLA NAUCZYCIELA

Zabezpiecz miejsce, nie materiał dowodowy własnymi rękami. Nie rozstrzygaj, czym jest substancja.

Podstawa prawna: art. 304 § 2 k.p.k. (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 490); art. 68 ust. 1 pkt 6 Prawa oświatowego; § 2 rozporządzenia w sprawie BHP w szkołach i placówkach

Przykład 5. Bójka uczniów i metalowy przedmiot

STAN FAKTYCZNY

Dwie osoby biją się na korytarzu. Jedna z nich trzyma metalowy przedmiot, a wokół gromadzą się uczniowie.

Problem prawny

Czy nauczyciel ma obowiązek wejść pomiędzy bijących się uczniów?

Jak powinien postąpić nauczyciel

1. Poleć obserwatorom odejście do sal i natychmiast wezwij pomoc drugiego pracownika.
2. Jeżeli pojawia się niebezpieczny przedmiot, nie wchodź pomiędzy uczestników i dzwoń pod 112.
3. Po ustaniu zagrożenia zapewnij pomoc medyczną oraz zabezpieczenie monitoringu i danych świadków.
4. Sporządź rzeczową notatkę z poleceniami, reakcją uczestników i skutkami.

Czego nauczyciel nie powinien robić

Nie każ uczniom rozdzielać bójki, nie stosuj technik bez przygotowania i nie kontynuuj interwencji fizycznej po ustaniu zagrożenia.

Ocena prawna

Obowiązek dbałości o bezpieczeństwo nie oznacza obowiązku narażania życia nauczyciela. Pracodawca odpowiada za organizację bezpiecznej pracy i realny system wezwania pomocy.

WNIOSEK DLA NAUCZYCIELA

Wezwij wsparcie, odsuń osoby postronne i nie podejmuj samotnej konfrontacji z osobą uzbrojoną.

Podstawa prawna: art. 25 § 1 k.k.; art. 207 § 1–2 k.p.; § 2 rozporządzenia w sprawie BHP w szkołach i placówkach

Przykład 6. Groźba i uderzenie nauczyciela

STAN FAKTYCZNY

Po wystawieniu oceny uczeń mówi: „poczekam na ciebie po lekcjach”, po czym popycha nauczyciela. Dyrektor proponuje zakończenie sprawy rozmową z rodzicami.

Problem prawny

Czy zdarzenie może zostać potraktowane wyłącznie jako problem wychowawczy?

Jak powinien postąpić nauczyciel

1. Przerwij kontakt i przejdź do miejsca, w którym są inni pracownicy. Przy dalszym zagrożeniu dzwoń pod 112.
2. Zgłoś zdarzenie dyrektorowi na piśmie: zacytuj słowa, opisz zachowanie, czas, miejsce, świadków i związek z obowiązkami.
3. Zażądaj zabezpieczenia monitoringu i innych dowodów.
4. Wnieś o działania dyrektora i organu prowadzącego z art. 63 ust. 2 KN. Przekaż kopię organizacji związkowej.

Czego nauczyciel nie powinien robić

Nie odpowiadaj groźbą, nie ograniczaj zgłoszenia do rozmowy ustnej i nie podpisuj opisu zdarzenia niezgodnego z faktami.

Ocena prawna

Nauczyciel korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych. Dyrektor i organ prowadzący mają z urzędu występować w jego obronie. Rozmowa wychowawcza nie wyczerpuje reakcji, gdy zachowanie może stanowić czyn zabroniony.

WNIOSEK DLA NAUCZYCIELA

Przemoc wobec nauczyciela nie jest tylko sprawą wychowawczą. Zgłoś ją pisemnie i żądaj wykonania art. 63 ust. 2 KN.

Podstawa prawna: art. 63 ust. 1–2 Karty Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 515); zależnie od czynu: art. 190 § 1, art. 222 § 1, art. 224 § 2 lub art. 226 § 1 k.k.

Przykład 7. Powrót do tej samej klasy następnego dnia

STAN FAKTYCZNY

Po poważnym zdarzeniu nauczyciel ma następnego dnia prowadzić zajęcia z tą samą klasą. Nie otrzymał informacji o środkach bezpieczeństwa, a monitoring może zostać nadpisany.

Problem prawny

Czego nauczyciel może żądać od pracodawcy przed powrotem do zajęć?

Jak powinien postąpić nauczyciel

1. Złóż notatkę i zachowaj kopię oraz potwierdzenie złożenia.
2. Zażądaj niezwłocznego zabezpieczenia monitoringu i innych dowodów.
3. Zażądaj informacji o zastosowanych środkach organizacyjnych przed ponownym kontaktem z uczniem lub klasą.
4. W razie potrzeby skorzystaj z pomocy medycznej lub psychologicznej oraz zgłoś sprawę organizacji związkowej.
5. Wnoś o ujęcie agresji w ocenie ryzyka zawodowego.

Czego nauczyciel nie powinien robić

Nie ograniczaj się do wpisu w dzienniku, nie wracaj bez żadnej informacji do niezmienionych warunków, jeżeli ryzyko nadal istnieje.

Ocena prawna

Pracodawca odpowiada za stan BHP, organizację bezpiecznej pracy oraz ocenę i dokumentowanie ryzyka zawodowego. Obowiązków tych nie można przerzucić na nauczyciela.

WNIOSEK DLA NAUCZYCIELA

Żądaj konkretnego planu bezpieczeństwa, zabezpieczenia dowodów i aktualizacji oceny ryzyka.

Podstawa prawna: art. 207 § 1–2 i art. 226 k.p. (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 1245); § 2 rozporządzenia w sprawie BHP w szkołach i placówkach

Karta działania nauczyciela

W TRAKCIE ZAGROŻENIA

1. Oddal klasę lub zabezpiecz salę. 2. Wezwij pomoc; przy bezpośrednim zagrożeniu dzwoń 112. 3. Nie odbieraj niebezpiecznego przedmiotu i nie przeszukuj ucznia. 4. Przekaż służbom wyłącznie sprawdzone informacje.

Wzór zgłoszenia nauczyciela

DO DYREKTORA

„Zawiadamiam, że w dniu […] podczas / w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych doszło do […]. Zdarzenie polegało na […]. Świadkami byli […]. Wnoszę o: 1) zabezpieczenie monitoringu i innych dowodów; 2) podjęcie działań wynikających z art. 63 ust. 2 Karty Nauczyciela; 3) wskazanie środków zapewniających mi bezpieczne warunki dalszej pracy; 4) uwzględnienie zdarzenia w ocenie ryzyka zawodowego.”

Podstawy prawne i źródła urzędowe

1. Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 515), art. 63.
2. Kodeks pracy, art. 207 § 1–2 oraz art. 226.
3. Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 820), art. 68 ust. 1 pkt 6.
4. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 490), art. 219–220 i art. 304 § 2.
5. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 383 ze zm.), art. 25–26, 222, 224 i 226.
6. Rozporządzenie MENiS z 31.12.2002 r. w sprawie BHP w szkołach i placówkach (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1604), § 2.
7. Komenda Stołeczna Policji, „Procedury dla nauczycieli”; Państwowa Inspekcja Pracy, materiały o agresji w pracy.

ZASTRZEŻENIE

Poradnik ma charakter informacyjny. Każde zdarzenie wymaga oceny jego dynamiki i rzeczywistego stopnia zagrożenia. Procedura szkoły powinna być dostosowana do budynku i organizacji pracy, ale nie może tworzyć uprawnień do przeszukania ani przerzucać na nauczyciela obowiązku samotnej konfrontacji.

Opracował: radca prawny Tomasz Gryczan